

76580

Cătră popor

Disertații rostite cu prilejul
= adunărilor învățătoarești =

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ioachim Pop

învățător.

Sibiu 1908.

Tipografia Henric Meltzer.

Prețul 20 bani.

Cătră popor

disertații rostite cu prilejul
= adunărilor învățătoarești =

de

Ioachim Pop

BCU Cluj / Central University Library Cluj

învățător.

Sibiu 1908.

Tiparul tipografiei Henric Meltzer.

Despre învățătură.

— Disertație citită în Nădășelul-ung., în a. 1905. —

De **Chimu.**

Cine nu învață la tinerețe,
Va plânge la bătrânețe.

Eată cuvintele, cari m'au îndemnat să vorbesc azi despre învățătură, despre aceasta lumină ce ni-să îmbie tuturora, numai să o primim cum să cuvine.

M'am îndemnat a scrie despre învățătură, auzind zilnic plângeri de felul acesta: Vai, să știu numai ceva scrie și ceti, altcum a-și ști trăi în lume. Va să zică să împlinește vorba de mai sus, că cine nu învață la tinerețe, va plânge la bătrânețe, și cred tare că unul fiecare îmi va da dreptul că așa este.

Învățătura în zilele noastre e prețioasă, așa zicând cea mai prețioasă armă ce există în lume. De aceea în timpul de acum pre cel fără de învățătură îl numesc dobitoc sau animal și cu drept cuvânt putem și noi să o întărim aceasta.

Mai demult, adecă în trecutul depărtat nu putem zice așa ceva, pentrucă deși omul nu ar fi voit să rămână fără învățatură, nu avea unde a să adăpa cu aceasta apă mult prețioasă; mai de mult nu erau școli de loc, ci omul trăia eac'ășa fără școală și învățatură. Mai apoi era, ici-colo câte o școală, dar nu le era iertat la toți să guste din fructele ei; nu era iertat să o cerceteze ori și cine. La aceasta cred tare că-mi veți răspunde: Vezi domnule, atunci nu era atâta școală și totuși le mergea oamenilor mai bine, erau mai fericiți. Bine dragii mei, o las, și e foarte dreaptă aceasta afirmare a D-voastră, dar altă lume a fost atunci și altă lume e azi.

Pe acelea timpuri și cei din jurul nostru erau mai pe jos cu învățatura; de prezent ei s'au ridicat, dar s'au ridicat foarte mult, prin urmare și noi trebuie să ne ridicăm conform înaintării în cultură a celorlalte popoară. Azi fără pic de învățatură nu am putea trăi în lume, pe zi ce merge trebuie să ne deșteptăm dacă vrem să fim.

Azi fiecare om să bate într'acolo cum să poată trăi mai pe ușor și mai bine, ș'apoi

aceasta numai așa să poate întâmpla fără trudă, dacă trăiește de pe spinarea altuia. Pentrucă ce-i mai ușor a te folosi de neștiința altuia, trăind tu fără sudoare? Dacă nu voim deci să fim despoiați, ne trebuie învățătură, care să ne deschidă ochii și inima spre a vedea lumea și a trăi în ea.

„Ai carte ai parte; n'ai carte n'ai parte“. Cuvintele acestea ne sunt cea mai bună dovadă despre folosul învățături. În lumea de acum dacă voim să avem parte trebuie mai întâi să învățăm carte, căci alt-cum n'o putem câștiga, ci din contră ușor o putem pierde și pe care o avem. Ear' dacă avem carte, va să zică învățătură, nesmintit trebuie să avem și parte, căci cartea ne luminează cum și în ce chip să trăim.

Bine, îmi veți zice earăș, dar cum putem fi noi toți învățați? cum putem fi noi toți domni?

Ei dragii mei, când zic să învățăm nu zic că doar toți să fim domni în cine știe ce ranguri, ci zic să învățăm fie-care atâta, cât putem și cu cât ne putem folosi în lume.

Azi dragii mei nici economii sau lucrătorii de pământ nu mai pot fi fără învățătură.

Pe economii fără învățătură îi înșeală oamenii speculanți după placul lor, pentru că acestia sunt ușor crezători, ei cred ori și cui, ș'apoi cum n'or crede speculanților, cari totdeauna sunt buni de gură și lungi la vorbă? Îți vorbesc de par'că i-ai tot asculta; îți vorbesc după gustul tău și în acestea vorbe ale lor te înșeală după plac, pentru că ești ușor crezător, dai vorbelor lor crezământ și faci ceea ce cer ei, prin urmare te scot din minte, ca să poată trăi ei. Iată dar lipsa învățătorei!

Dacă numai ceva te-ai pricepe la învățătură, ai ști cu ce fel de oameni ai de făcut și nu ai da vorbelor lor crezământ, fie acelea vorbe cât de dulci, cât de lingușitoare.

Azi economilor le trebuie carte, pentru ca să poată lucra chiar și pământul. Oamenii s'au înmulțit, din iugărele multe de pământ moștenite dela tați și moși noauă abia ni-sa venit unu-doauă, pentru că fiind mulți frați în multe părți au trebuit împărțite. Deci cum vom putea să trăim noi cu familia noastră din un iugăr două ca tații și moșii nostri din o moșie întreagă? De sigur nu putem să trăim așa. Dar aici earăș ne ajutoră învățătura, cărțile

ne dau fel de fel de învățături, povețe, cum și în ce chip să ne lucrăm puținelul pământ moștenit, ca din el să putem trăi.

Cartea ne spune că pământ rău nu este, fără economi răi, tot ea ne spune cum să-l lucrăm ca să ne aducă roadă, fie acela pământ lutos, nisipos, fie pe deal sau rozoară, fie pe șes. Eată dar că tot cartea ne dă și aceasta învățătură.

Tot cu cartea, tot cu învățătura ne putem aplica, putem îmbrățișa și măestriile sau meșteșugurile. În timpul de acum cu un meșteșug bun mai bine și mai ușor putem trăi ca badea Vasilie cu șeasă boi înjugați. Priviți numai la orașe. Cutare pantofar, lăcătar, croitor ori alt meșteșugar are o droaie de copii, șede în casă arendată, n'are nice un petec de pământ și totuși veți fi băgat de seamă, că mai bine trăiește ca d-voastre și ca noi toți cești de pe sate. El, care are un trai așa de scump de chiar și apa o cumpără cu bani, totuși poate trăi și încă mai bine și mai pe ușor ca noi. Și cine l-a fericit pe acesta? Desigur că învățătura cu al cărei ajutor a putut ajunge la măestrie și prin măestrie la susținerea vieții. Eată dar și aci ce poate face învățătura.

Invățătura ne mai deschide ochii de putem vedea nu numai ceea ce să întâmplă în jurul nostru, ci și ceea ce să întâmplă în lumea mare.

„Cine știe carte are patru ochi“ — zice proverbul. Și într'adevăr aceasta așa e. Sub patru ochi înțelegem știința omului, carele vede din scrisori ceea ce nu văd alții fără carte, vede cum stă lumea, vede ce s'a întâmplat și vede ceea ce să întâmplă în lume.

Cel cu știință de carte, dragii mei, așa știe de prin scrisori și mape cum stă lumea ca și când ar fi umblat toată lumea, ca și când ar fi cutrierat toate ținuturile. El nu să miră de cutare om care a umblat prin America și care-și povestește călătoria — căci el așa știe ca și cela care a fost pe acolo. Ei vedeți că cel cu carte are patru ochi!

»Invățătura sau școala face pe omul om, precum altoiul pe pomul pom! Ce asemănare frumoasă și aceasta: asemănarea omului cu altoiul!

Ai un pom pădureț, face poame pădurețe, netrebnice, la cari nu le trage nime

folosul. Te dai și-l oltuiești și preste câțiva ani te trezești cu o comoară. Pomul altoit îți face poame bune; îți stâmpără casa, ba faci chiar și bani pe poame, căci acelea trec în ori și ce timp. Chiar așa e și cu omul.

Până nu e învățat nu-l bagă nime în samă, el e ca pierdut și toți îl apostrofează, îl numesc prost. Ba și el să recunoaște de așa, că de ajunge în ceva strimtoare să scuză, să roagă de iertare cu cuvintele: iartă dle, că-s prost. Apoi asta numai rușine ne face, dacă noi ne scuzăm de proști și școli avem, cari ne scot dela prostie.

Dacă omul are ceva știință cât de cât, îndată e mai luminat — și știe mai bine cum să se învărtească în lume. Precum pădurețul s'a altoit încă de tinăr în școala de pomi, întocmai să altuește omul în școală. Școala e aceea care dă omului învățatură, școala deschide omului mintea și-l conduce dela prostie la înțelepciune.

Văzând marea binefacere ce o face școala cu noi, trebuie cu tot deadinsul să ne îngrijim de susținerea ei, să-i purtăm de grije, să o ridicăm din ce în ce, căci și ea

precum o vom griji, întocmai ne va da povețe. Având toate în rând să ne tritem copii regulat la școală, nu de silă. Acela care așteaptă cu legea, cu sila să-l facă ca să-și trimită copii la școală, acela nu e om, acela nu știe prețui școala, noi pe acela numai compătimi îl putem. În un astfel de caz stau vremurile întoarse. Mai demult ni-se puneau piedeci — precum v'am spus — să nu putem cerceta școala, iar azi școalele ni-s deschise și nu voim să intrăm în ele, — ceea ce e spre rușinea noastră. „Dă-mi școala și-ți voi reforma lumea întreagă“ — a zis un învățat. Acesta desigur a fost pătruns de înșămătatea școalei și a știut ce să poate face prin școală și cu ajutorul ei.

Așadar și noi trebuie mai cu căldură să îmbrățișem școala, aceasta instituție folositoare, și ea ne va da ce ne trebuie: lumină, fără de care cu greu putem exista; știință fără de care nu putem înainta și povețe fără de care nu putem fi.

Apoi dacă odată am părăsit școala să ne câștigăm ceva cărți bune pentru citire, ceva foi bune pentru a vedea ce-i în lume.

Cred tare, că de am face așa, am fi foarte înaintați în bunăstare și cultură.

Iată dragii mei, acestea am avut de gând a vi-le aduce la cunoștință și a vi-le lega de inimă în ziua de azi când cu ajutorul lui D-zeu am putut petrece câteva clipite în mijlocul d-voastre. Doresc deci ca vorbele mele să nu sune în pustie, ci să prindă rădăcini cât mai afunde în inimile d-voastre și atunci aș fi fericit că mi-am împlinit misiunea ce o am de luminător al poporului.

Despre creșterea copiilor.

Cetită în Feleac în anul 1905 cu ocaziunea adunării
— înv. și a „Asociațiunei.” —

De Chimu.

Vai stricată-i lumea d'acum;
Nu te mai poți încrede la nime.
Nu mai poate trăi în bună în-
telegere frate cu frate, nici fiu
cu tată!

Vorbă din popor.

Acestea vorbe din popor m'au făcut ca
în ziua de azi, când văz numai părinți în
jurul meu, să vorbesc despre creșterea copiilor.

Omul când să naște iubiților, e doar
ființa cea mai neputincioasă de pe pământ;
la nimic nu să cere atâta grije ca și la om,
când acela a venit pe lume. Cât năcaz și
chin este împreunat cu creșterea copiilor,
numai mamele ne-ar putea spune. Numai re-
cunoscând aceasta, putem zice, că cel mai
dulce nume e mamă și pentru aceea ori și
care copil iubește pe maicăsa mai mult, ca
pe alții din jurul lui. Mamă-sa i-a dat vieță
și aceasta l-a grijit după Dumnezeu mai mult.

O mamelor, câtă osteneală nu cruțați voi pentru copii vostri, o voi copii, multe zile amare și mult năcaz faceți mamelor voastre! Cu năcaz v'a adus pe lume, năcaz îi faceți până sunteți mici, că trebuie să vă poarte de grije și vai, năcaz faceți când sunteți mari, că nu-le ascultați, încât multe mame își blastămă chiar ceasul, în care v'au dat viața. Cum zic multe zile amare cauzează pruncii părinților lor și până sunt mici și dacă cresc mari. Și de vom cerca isvorul acestui mare rău, putea-l vom afla ușor, fiind că răul zace în creșterea rea a copiilor. Neputincios vine copilul pe lume, nu vine nice învățat, nice crescut, părinții lui îl cresc și cum aceia îi vor da creșterea, așa va fi aceea toată viața sa. Dela părinți atârnă mai mult, că ce copil au. De-'l vor crește bine și în frica lui D-zeu, copil bun vor avea și totdeauna vor fi cinstiți de el; de-l vor crește rău, îi vor da creștere slabă, creștere rea, copil rău vor dobândi în el, netrebnic părinților și celor ce-s în jurul lui.

O voi părinți, cari vă căiți de răutatea pruncilor vostri, nu știți voi, că voi sunteți

cauza la aceasta? Ați clădit casa, dar dacă fundamentul l-ați pus pe nisip, cum așteptați să fie trainică? O casă trainică numai pe fundament bun poate fi zidită. Clădiți dar fundament bun și pe acesta așezați casa și veți vedea, că casa voastră va fi trainică; nice vântul, nice apa nu va putea să o strice. Intocmai stă lucrul, iubiților, și cu copiii noștri. Dacă de timpuriu le vom da creștere bună, putem fi siguri, că pruncii noștri vor fi buni, ascultători, ne vor onora, iubi și prețui.

Părinților! crește-viți copii în așa mod, și judecata, osânda lui Dumnezeu și a oamenilor nu va cădea asupra voastră. Părinții sunt răspunzători pentru creșterea copiilor lor atât înaintea lui D-zeu cât și la întreaga omenime.

O voi părinți, cari nu vă creșteți copii ci îi sălbătăciți numai, nu știți voi că chiar și de blăstămul lor ajungeți?

Vai câți copii își blastămă părinții lor, cari poartă vina pentru că nu le-au dat creștere creștinească.

Câți copii ajung de tineri prin închisori, prin temnițe pentru fapte slabe, pentru furat,

pentru bătăi, pentru omoruri, pentru lucruri slabe și pentru beții necumpătate. Vina, că aceștia au ajuns prin temniți e a părinților, pentrucă nu i-a crescut cum să cade. I-a lăsat pe voia lor, nu i-a ferit de lucruri slabe și rușinoase și iată azi chiar fii lor îi blăstămă, că de ce nu i-au ferit încă de mici de toate vorbele și faptele ce lor le-a stricat.

Ce cugetați d-voastră, iubiților, ce fel de oameni să vor alege din copii astorfel de părinți, cari fură tot mereu neferindu-se de copiii lor?

Ce copii va avea un beutor, care e tot cu sticla la cap și bea până nu mai poate, neferindu-se de copii lui. Ce copii va avea ucigătorul, blăstămatul? Toți acești păcătoși vor avea copii slabi de ânger, cu năravuri mai rele ca ale părinților lor.

Iubiților, ați băgat de samă, că copilul ce vede că face altul, aceea face și el. Încă fiind în leagăn vei cânta, ca să adoarmă și auzi numai că și el vrea să cânte.

Când văd pe mama lor plângând și ei plâng; când o văd râzând și ei râd. Dupăce mai cresc fac toate ceea ce văd, că fac alții. Văzând pe mamăsa făcând foc și fierbând de

mâncare, el încă stringe lemnuțe și face întocmai. Când mamăsa coasă, el cere ac ca să coase. Când vede sucind o pătură de aluat și el își ia un gătej și sucește la el. Dacă vede pe frate-so sau servitorul cu sbiciul și lui îi trebuie ca să dea în mătă și în câne.

Cum zic, copiii ceea ce văd făcând alții și ei să silesc să facă. De aceea totdeauna să ne ferim a face lucruri slabe înaintea lor, căci și ei să încearcă să facă. Chiar beutorii, furii și alți oameni cu patimi slabe au să-și ferească copiii ca de foc de a vedea astfel de lucrări, căci în sângele copiilor lor și așa sunt transpuse aceste patimi.

Dupăce cresc copii nu-i iertat să le mințim, căci și ei vor minți. Decumva întreabă ei, că unde-i mamă-sa și fiind ea acasă nu-i iertat să zicem, că nu-i acasă, când și așa o vede venind de afară, căci altădată și el va face așa, adecă va nega adevărul.

Vorbe spurcate și urîte nici când să nu auză din gura părinților, că și ei vor zice asemenea. Înaintea lor numai dreptate să fie totdeauna, nici când minciună și vorbă ne-

viincioasă. Sfadă cu alții sau părinții ei între ei nicicând să nu facă înaintea pruncilor.

Un părinte are să grijească de copilul său, ca și cum grijești de un măr din grădină.

Ai sădit pădurețul? Te silești cu udatul, ca să se prinză bine. L'ai altuit? Il ferești de vite, de vânturi răci, iarna-'l înfășuri cu paie ca să nu-l roadă iepurii ori altfel de animale. Dacă l-ai grijit bine și ferit de toate relele ce l'ar ajunge, vei avea un pom bun, sănătos și roditor.

Chiar așa stăm și cu copiii. Dacă-i grijim și ferim de tot ce le-ar cauza rău, vom avea copii buni și ascultători.

Față de copii trebuie să ne arătăm nice prea prietinoși, nice prea duri. Dacă suntem prea prietinoși, ei să învață a fi prea încrezuți, dacă suntem prea duri, ei vor fi tot fără voie. Când ei au făcut ceva rău să nu rîdem de ei, să le spunem cu frumosul, că fiind că nu e bine ce au făcut, de altădată să nu mai facă. Nici o faptă rea de a lor să nu fie neadmoniată sau nepedepsită, iar faptele bune totdeauna să fie recunoscute.

Copiii nicicând să nu fie prea liberi, nice prea închiși. Trebuie să le dăm timp și de jucat. Dupăce devin mărișori să ne silim într'acolo ca totdeauna să fie în prietinie cu copii de seama lor și crescuți bine, iar nu în societatea copiilor stricați, pe cari îi lasă părinții în voia lor.

Societățile rele îl strică pe copil, să fi avut dela părinți ori și ce creștere bună.

Precum să grijește copilul până e în leagăn, tot asemenea trebuie grijit și când e mai mărișor, ba chiar până devine mare, până devine june, ba chiar și atunci.

Mulți vor zice: Ei las, că doar va merge copilul la școală și-l vor învăța acolo om de omenie, dacă s'a învățat prăpădit pe acasă. Asta-i o socoteală greșită. Copilul petulant, blăstămat poate să fie în școală om de omenie de frică sau de rușine, dar dupăce a părăsit școala, iar tot el va fi, fiindcă acasă nu-i poruncește domnus-o învățător. Poate să asculte în școală povețele învățătorului dacă pe acasă nu le și urmează. Și pasărea până să află în colivie, în galițcă, să vede blândă și cântă frumos, dar dupăce ai slobozi-o pe afară, iarăș ar

fi ea tot sălbatică. Ea a fost blândă numai de silă. Intocmai e și cu copiii. Așadar și aci e tot lipsă de creștere dela părinți. Părinții pot să croiască viața bună sau rea a copilului. Și dacă copilul n'a fost crescut de mic cu însușiri bune, ci rele, cum vom putea aștepta ca el după ce devine mare să fie bun, de omenie și să deie cinstea fiecăruia? Copil bun l'ai crescut, copil bun vei avea. N'ai pus nici un pond pe creșterea lui, vei avea năcaz cu el când va fi mare, căci nu te va asculta.

Să vedem dar cum sunt tinerii noștri de azi cari n'au avut creștere bună. Copii fără creștere bună îi vedem prin crișme deja dela anii 14—15, că deși legile opresc așa ceva, la noi asta nu să observă.

Du-te Dumineca în crișme și vei vedea cum tinerii de azi stau la beute de-a răstul cu bețivii. În loc să meargă la biserică, ei șed prin crișme, ba neavând rușine de părinți să încumetă chiar, îndrăsnesc a merge beți acasă. Spuneți-mi undé-i rușinea față de părinți? Creițarașul agonisit, câștigat cu sudoare e dat pe vinars, dar nu e destul că l-a dat ci să și

înebunește și să face de rîsul tuturoră ; și pierе rușinea față de părinți și de toată lumea.

Tinerii nostri îi vedem prin șezători, unde în loc să cetească niște cărți folositoare din ceva ram al economiei sau în loc să cetească povesti ori alte cărți folositoare, să îndeletnicesc a face lucruri slabe. Șezătorile sunt o datină veche, dar ele și-au pierdut în timpul din urmă tot caracterul, toată însemnătatea. Șezătorile mai demult erau adevărate prelegeri publice, conversări între tineri. Acolo să auzeau numai vorbe bune și glume. Acolo să învățau povesti și doine și chiuituri sau strigături de joc.

Blăstămății și vorbe urâte nu să auzeau. Acum cu totul s'au schimbat acestea șezători. Nu mai auzi în ele vorbe de dai Doamne.

Tinerii cari merg în șezători fac nebunii, vorbesc fleacuri și câte alte vorbe slabe. Pe când mai demult șezătorile înlocuiau școlile că de acestea nu erau, azi ele înlocuiesc crișmele și căsile rele. Și vina la aceasta tot numai părinții o poartă, fiind-că nu și-au crescut copii după cum trebuie și-i lasă sara pe ulițe și pe unde vreau ei.

Tăbăcul sau duhanul, spună-ne bătrânii de azi, l'au luat în gură până au fost copii sau chiar juni ? Nu, nici poveste de aceasta. Dar azi? Tot mucosul de copil e cu țigara în gură. Până și pe drumuri trag din țigară fără fel de rușine. Cum va eși din copilul acela om de dai Doamne, când el pradă pe d'astea bani, când el încă nu-și câștigă nimic ? Din astfel de copii nu putem aștepta să devie oameni de ceva folos familiei lor și neamului din care sunt.

Am ajuns până acolo, că pruncii de azi suduie pe părinții lor, cari le-a dat viață și i-a crescut cu greu mare și năcaz. Am ajuns până acolo de nu mai pot trăi într'o casă fiu cu tată, fată cu mamă ca în trecut, când vedem că într'o casă ședeau câte trei ficioni însurați dimpreună cu părinții și totuș sfadă nu era între ei. Aci e tot lipsa de creștere.

Iubiților ! Din cele înșirate ați putut vedea, că ce rău fac acei părinți, cari nu-și cresc copii în frica lui D-zău, nu le dau povețele de lipsă.

Dacă nu ne vom gândi de pe acum că unde ajungem mergând tot așa, nu știu ce va fi de noi, de societatea omenească !

Iubiților ! In creșterea copiilor avem a lua în conziderare trei lucruri : morala, diligența și păstrarea.

Să creștem copii morali, sădind în ei frica de D-zău și cunoștința lucrurilor sfinte, să-i dedăm a fi diligenți, sârguincioși sau harnici și să-i dedăm la păstrare adecă la cruțare.

Când i-vom deda la lucruri de acestea, putem nădăjdui, că copii nostri vor deveni oameni cinstiți, fala părinților și folositori societății omenești și folositori neamului și patriei.

Pacea - bunăînțelegerea, sfada - cearta și pâra sau procesul.

— Cetită în Gărbăul-unguresc în 1906. —

De Chimu.

Mărire intru cei de sus lui
Dumnezeu, pe pământ pace,
între oameni bună învoire.

Eată cuvintele îngerști; cuvinte auzite
dela îngerii lui Dumnezeu. Mărire lui Dum-
nezeu, pace pe pământ și între oameni bună-
învoire. Să mărim pe Dumnezeu, care e Tatăl
nostru cel ceresc, ear pe pământ să fie pace,
căci aceea e mai plăcută înaintea lui Dum-
nezeu. Unde este pace, bunăînțelegere, acolo
e și Dumnezeu, El de aceea casă nu să departe.

Pacea iubiților, mai mult ajunge ca și
ori ce. Inzădar vom avea „bunul cu pământ-
tul“ — cum ziceți d-voastre, că dacă nu-i
pace, nu ne tignește și bunul cu pământul nu
ne folosește. Inzădar vom fi cât de bogați, cât
de avuți în toate bunătățile lumii acesteia,
dacă nu avem pace și bunăînțelegere, nu ne

trebuie nimic. Pacea și bună înțelegerea în familie e mai bună ca ori și ce bogăție. Ești sărac, abia trăești de pe o zi pe alta, dacă ai pace și bunăînțelegere în casă — ai de toate, fie că numai un ou ai la casă, îl mănzi cu ai tăi în tignă, în pace și cu voie bună. Ce frumos e când moșul, bunica, tata, mama și fii lor trăesc într'o casă și în aceea casă e pace. Deși-s mulți în familie, toate lucrurile merg în rând pentru-că ascultă unul de altul, cei tineri de cei mai bătrâni, va să zică e bună-înțelegere. Asta e pacea în familie.

In casa în care nu-i pace, lucrurile merg pe de-andoasele: unul lasă pe celalalt ca să isprăvească, tinerii nu ascultă de bătrâni etc. Aici le și putem vedea toate întoarse și stricate.

Pacea și bunăînțelegerea între vecini, între săteni e neîncunjurată de lipsă. Omul nu poate trăi numai singur, ci are lipsă și de ajutorul altuia. Cu vecinii ești silit a te împrumuta, cu sătenii a te sfătui și ajutama. Să vă spun un caz: Cutărui om i-a ars întreagă averea ce o avuse. Oamenii din satul lui își ziceau: fraților, să-l ajutăm cu toții pe

acest nefericit, că a fost om de omenie și de multe ori a ajutat și el pe altul. Și dând cu toții ajutor, cel ars în scurt timp își clădi toate celea de lipsă. Asta cu ajutorul sătenilor și vecinilor, fiind-că au avut trai bun la olaltă și înțelegere.

Cearta, fraților, e o boală care dacă intră între oameni le smintește mintea și strică traiu, dacă intră în familie strică casa, dacă intră în sat strică unirea, dacă intră în țară strică pacea și bunăînțelegerea. Cearta dară e chiar contrară păcii. Unde nu-i pace sau bunăînțelegere e sfadă, unde nu-i sfadă e pace. Acestea doue să mănecă una pe alta.

Ce folos vom avea de bogăția noastră dacă în familie ne tot certăm de nu ne tignește de nimic? Spuneți-mi ajunge-ne atunci bogăția ceva? Nimic! Chiar de aceea tot mereu auzim, că unde intră cearta în casă, d'acolo norocul iasă. Nu-i noroc, că nu-i înțelegere.

Cearta între vecini e rea de tot. Cu vecinii nu trebuie să ne certăm, că tot mereu avem lipsă unul de celalalt.

Să vă aduc un exemplu:

Un om trăia foarte rău cu vecinii săi, nu-i trebuia — cum zicea el — nice să-i treacă pragul și asta le-o spunea și în față. Inima cea rea a lui a muiato Dumnezeu cu un caz. Intro zi toți vecinii să sculară în gura lui, striga de gândeai că-i în gura șerpelui. Ce s'a întâmplat? I-a fost picat o vacă în fântână și bietul să văicărea ca auzind vecinii să vie să-i ajute a o scoate. Putea însă tot striga că vecinii tot nu sosea, deoarece le-a spus în mai multe rânduri, că nu-i trebuie să-i vadă prin ograda lui.

Totuș în urmă venirea oamenilor — pentru că a avut inimă de creștin și ajutându-i au scos vaca încă în viață din fântână.

Văzând omul nostru că ce poate face traiul bun între vecini într'ata i-sa schimbat natura, încât din ceasul acela el era cel mai prietinos și ajuta bucuros pe cel lipsit.

Sfada sau cearta în sat e rea de tot; toate lucrurile merg anapodă și pe dos. În loc de înaintare e înapoiare. Unde e ceartă în sat nu vezi o biserică frumoasă, o școală cum să cade în care să-și capete nutremântul de lipsă micile odrasle, nu vezi nimic făcut comun,

căci ce voiește unul strică celalalt; nu lasă unul după altul și așa satul e bătut de Dumnezeu.

Sfada sau cearta și neunirea în țară e tot așa de rea. Și urmarea e că până când unii să ceartă, alții înaintează în bunăstare și cultură. Apoi țara fără pace e bucuria inimicului, care dorește așa ceva ca să pună mâna pe țara aceea. Eată dar ce-i sfada sau cearta :

După ceartă urmează mai totdeauna o altă boală mai grea ca aceasta, pe care o numim proces sau pâra.

Procesul sau pâra pe foarte mulți duce la sapă de lemn. Procesul sau pâra foarte des face din bogat sărac, dar nici când nu face din sărac bogat.

Pâra, aceasta nefericită și blăstămată boală mănca cele mai multe averi ale noastre.

„Decât o pâra dreaptă mai bine o pace strâmbă“. Vorba aceasta o auzim de multe ori zicându-se. Ce asemănare șoadă : adecă să ne împăcăm mai bine strâmb, decât să dobândim pace dreaptă. Ei, și pentruce e mai bine așa ? Asta iubiților, pentru aceea că noi și dacă am dobândi pâra tot n'am avea nici un folos de

ea, deoarece folosul 'lar trage aceia cari ne-au fost mijlocitori. Și Doamne, multe pâri mai avem noi sătenii !

Pentru un par dela gard pus cu un deget mai înlăuntru sau mai înafară, suntem în stare a scoate comisii, a face spese de zeci și sute de coroane. Și în urmă ce am dobândit ? Un loc de un deget pentru spese mari. Și am mai făcut un lucru. L-am făcut sărac pe vecinul nostru pentru îndărătnicia lui. Apoi dragii mei, oare de lipsă a fost asta ? Oare noi n'am putut fi fără degetul acela de pământ ? Să-l fi lăsat lăcomiei vecinului ! Oare vecinul n'a putut fi fără de el, care i-a mâncat toată averea ?

Eată ce fac procesele sau pâriile !

Alt caz :

De cutare om rămâne o moșie care are să fie împărțită între doi ficiori ai lui. Frate cu frate trebuie să lucre în dreptate, dacă lăcomia aceea blăstămată n'ar fi. Lăcomia face neînțelegere. Ce i-ar trebui la cel mai mare, ar lua cel mai mic, și ce i-ar plăcea celui mai mic ia cel mai mare, deci cearta e gata. Neînțelegerea aduce ceartă, ear aceasta aduce procesul sau pâra. Hai deci pe la advocați

după dreptate ! Aceia lucră pe bani și unul fie-carele își bate capul cum ar face ca clientul său să dobândească procesul. Amândoi însă nu pot stăpâni acelaș loc, legea nu-i poate împăca, deci să rânduiește licitație, ca în modul ăsta vor primi bani și mai ușor vor fi de împărțit.

Să înțelege, averea e cumpărată de străini, ear frații fără minte pe când ar avea să împărțească banii, aceia mai nu-s. S'au gătat fiind socotiți în cheltueli. Deci rămân și fără bani.

Toate le-au mâncat neînțelegerea și lăcomia. Iată averea părinților câștigată cu multă trudă au mâncat-o străinii.

Și cazuri de acestea sunt multe între noi. Pentru lăcomia mea și a ta ne trezim amândoi calici.

Nu voi mai înșira alte cazuri, căci zilnic le vedem întâmplându-se.

Din aceasta putem să vedem iubiților, că ce face pacea și bunăînțelegerea și ce face sfada sau cearta și procesele.

Să nu fim deci lacomi pe nimic ; să ne placă dreptatea, căci ce câștigi cu dreptul mai în tignă îl poți folosi, fără a te mustra

conștiința, că ridicându-te tu ai dat jos pe altul.

Pace și bunăînțelegere să fie între noi, căci atunci nici Dumnezeu nu lipsește din mijlocul nostru și El ne va ajuta în tot timpul vieții noastre. Să ne aducem tot mereu aminte de cuvintele îngeruști: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace, între oameni bunăînvoire“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDÉLYI MÚZEUM

397 * 1908. MÁRCZ 30.

KÖNYVTÁRA.